

יו"ל ע"י
מוסדות ווישווא ויזניץ
ירושלים
בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
גליון קל"ד
פרשת משפטים תש"פ

תפארת וזניץ

חידושי תורה נפלאים מספה"ק שארית מנחם

פרקי תולדות

פי"ק מרן רביה"ק בעל
שארית מנחם מווישווא זי"ע

ישיבת 'בית ישראל' וישווא

היכל בית המדרש התפרס על פני קומה שלמה, ומיטב האומנים ובעלי המלאכה עמלו והכשירו בו קרוב לאלף מקומות ישיבה, ארון הקודש המפואר בהיכל הישיבה היה עשוי עץ מגולף ויפה להפליא, ונבנה בידי איש אמן ה"ה ר' ישראל פאלטין ז"ל, בתרומתו של הנדבן ר' מאיר שלום רוזנברג ז"ל.

במרתף הבניין הוקמו שני אולמות אוכל רחבי ידיים עבור כל בחורי הישיבה גם יחד, למעלה התנשאו ארבע קומות האינטרנאט מפוצלות לחדרים מרווחים, שאכלסו בתוכם ארבע מאות מיטות עבור כארבע מאות בחורי חמד, בבנין החדש הכשירו חדר מיוחד שכונה 'בית דין שטיבל', שם התקיימו דיני תורה אספות וישיבות רבנים ועניני הקהילה, חדר זה הוקם מעל מטבח הישיבה, ואף התקינו בו חלון שפנה לאולם הלימודים של הישיבה, כדי שרבונו יוכל לעקוב מקרוב אחר אורחם ושיגם של בחורי הישיבה, שהרי לא היו משגיחים מיוחדים שהסתובבו בהיכל הישיבה.

לעתים הסתגר רבונו בחדר זה, ויודעי דבר העידו כי עסק שם בתורת הנסתר, וכידוע היה רבונו בקי עצום בקבלה ובחכמת הנסתר, ומסופר כי פעם פנה אליו ר' יהושע כהנא בנו של הרה"ח ר' יוסף מרדכי ז"ל, ושאלו שתי קושיות בכוננת הספר פרי עץ חיים מהרה"ק ר' חיים ויטאל זצ"ל, ורבונו השיבו על שתי שאלותיו, והעיר על אודות אחת השאלות: "בוה, 'העולם' אינו יודע פשט", אבל רבונו עצמו הסביר והאיר את העניין באור יקריות כדרכו בקודש בהסברת תורת הגלגל.

ישראל ינצלו מזה, אלא תהיה כמו הרה תקריב ללדת (ישעי' כ"ו י"ז) שג"כ ראשי תיבות להתך. והנה הראשי תיבות של ותקרא אסתר להתך מסריסי המלך מכוונים לר"ת והסירותי את לב האבן מבשרכם, שעל ידי והסירותי לב האבן יוצאים מבחינת עבד לבחינת בן (עיין קידושין ל"ו ע"א).

בזהירות במאכלים זוכים לבנים כשרים והגונים

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו. ויש להבין מהו השייכות שביניהם.

ו"ל דהנה איתא בזה"ק (הובא בבי"ב בטור או"ח סי' קע"ג) מאן דאכיל בשר בחלב אם אוליד באלו ארבעים ימים בן, נותנים לו נשמה מסטרא אחרא ר"ל, יעיי"ש.

ובזה יש לרמוז כאן, ראשית בכורי אדמתך, רומז על הבנים דהמה הביכורים והפירות של האדם, תביא בית ה' אלקיך, שיזכה לגדלם ולהביאם לעבודת השי"ת, שתהא להם נשמה קדושה וטהורה המושכת אותם להשי"ת ויזכה לזה ע"י לא תבשל גדי בחלב אמו, שיהא נזהר באכילת בשר וחלב בשום נדנדוד איסור, יזכה להביא הביכורים, הבנים עם נשמות קדושות להשי"ת.

ע"י המתקת הדינים בא הרפואה

ולבבו יבין ושב ורפא לו (בהפטרה, ישעי' י"ז). "ל כי בינה ר"ת יהיו נמתקין הדינים בשרשן, וזהו ולבבו יבין ושב, ועי"כ ורפא לו, ומשו"ה מתחילין בתפילת שמ"ע באתה חונן לאדם דעת, וברכת תשובה אחר בינה כדאיתא במגילה (י"ז ע"ב) דכתיב ולבבו יבין ושב ורפא לו.

ברית מלח רומז על יסורים קלים

וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים, אם רעה בעיני אדוניה אשר לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשול למכרה בכגדו בה.

י"ל דאיתא בגמרא (ברכות ה' ע"א) שיסורים ממרקים עוונותיו של אדם, ויליף ליה מקל וחומר משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא לחירות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה. עוד איתא שם, דרשב"ל יליף ליה בגזירה שוה ממלח, דנאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין, מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור ביסורין, יסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם.

והנה יתכן לבאר הנפק"מ בין ב' הילפותות, דאם ילפינן מק"ו משן ועין דהוי דבר שאינו חוזר, וא"כ אף היסורים בכה"ג שאינו עוברים ח"ו. אבל לרשב"ל דיליף ליה ממלח, י"ל דסגי ביסורים קלים שעוברים, דומיא דמליחת בשר שצריך לסלק אח"כ את המלח, דאל"כ הדם חוזר.

וזהו שאמר הכתוב וכי ימכור איש דא הקב"ה, את בתו דא כנסת ישראל כמבואר בזה"ק, לאמה לא תצא כצאת העבדים בשן ועין הרומז ליסורים קשים שאין להם תיקון ח"ו, רק והפדה, וכדרשת חז"ל (קידושין י"א ע"ב) שייסייע בפירקונה בבחי' ואזכור את בריתי, ברית מלח, הרומז על יסורים קלים כנ"ל.

והנה אסתר המלכה רצתה להציל את ישראל מעבדות אחשוורוש, ואמרה (אסתר ז' ד') ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, ולזה נאמר (שם ד' ה') ותקרא אסתר להתך, ראשי תיבות לא תצא כצאת העבדים רמז ליסורין קשין כנ"ל, שבני

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי תקנה עבד עברי וגו' (כא, א-ב). יש לדקדק מדוע התחיל התורה לפרש דיני עבד עברי תחילה יותר משאר דינים ומשפטים, וביותר קשה, הרי דיני עבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, וא"כ דינים אלו לא היו נוגעים הלכה למעשה עד אחרי כיבוש וחילק הארץ דאז מנו שמיטין ויובלות, והיה ראוי להקדים הדינים הנוגעים תיכף ומיד באותה שעה. ונראה לבאר דהנה ברש"י פירש, כי תקנה, מיד בית דין שמכרוהו בגנבתו כמו שנאמר (שמות כב, ב) אם אין לו ונמכר בגנבתו.

והנה ידוע מספ"ק דהאיש שאינו מתנהג בעניני כסף ומשא ומתן כראוי ביושר ובאמונה, וגונב דעת הבריות ומרמה אותם וכדו', אינו רואה סימן ברכה בממונו, ואפילו מה שיש בידו לא תחול בו הברכה ולבסוף יפסיד ממונו. ולפי זה נמצא שדיני עבד עברי הם הקדמה ויסוד גדול לכל משפטי הדינים הנוהגים בין אדם לחבירו, שדין עבד עברי מלמד להאדם דעת, שאם לא יתנהג ביושר בעניני ממון שבין אדם לחבירו, ויהי לו ממון שאינו שלו ע"פ דין, סופו שירד מנכסיו ח"ו, ויתפסו אותו בקלקלתו וימכר לעבד בגניבתו, ונמצא שבמה שגונב דעת הבריות ומרמה אותם בעניני ממון, גורם רע לעצמו שסופו להיות נמכר לעבד.

ומכה אביו ואמו מות יומת (כא, טו). פירש"י לפי שלמדנו על החובל בחבירו שהוא בתשלומין ולא במיתה, הוצרך לומר על החובל באביו שהוא במיתה.

ויתכן לבאר הטעם שהחמירה התורה על החובל באביו יותר מחובל בחבירו שאינו חייב רק תשלומין. וי"ל דהנה כתיב (דברים כג, ד) לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם, ופירש הרמב"ן ז"ל הטעם בזה, כי עמון ומואב לא היה להם מידת הכרת הטוב לכלל ישראל, על החסד שעשה אברהם אבינו ללוט אשר הצילו, והם עשו להיפך ולא הכירו טובה לישראל עמהם, בעבור זה נגמר דינם שלא יבוא עמוני ומואבי עד עולם בקהל ה', ע"כ. וכבר נודע מה שכתב החינוך (מצוה לג) במצות כיבוד אב ואם, משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מדה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלקים ואנשים, ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו וכו' עיי"ש.

ומעתה מובן שפיר הטעם שהחמירה התורה מאד בעונשו של המכה אביו ואמו, מפני שיש בזה כפיית טובה, שהיא מדה רעה מאד בתכלית לפני אלקים ואנשים, וע"כ נגזר עליו גזירת מות יומת, דהיינו שלא יוכל להיות נבחלת עם ה', כעין מה שנגזר על עמון ומואב שלא יבואו בקהל ה', מחמת שלא הכירו טובה לבני ישראל.

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף ולא ימות ונפל למשכב (כא, יח) ובחתם סופר העיר דלכאורה תיבות וכי יריבון אנשים נראה מיותר, דלא הו"ל לומר אלא וכי יכה איש את רעהו באבן או באגרף. ואפ"ל שהתורה באה ללמדינו בזה בגנות המריבה, לא רק כאשר שני אנשים מכים זה את זה, אלא אפילו עצם המריבה בלי הכאה, דהיינו שיש דברי ריבות בין איש לרעהו, ואחד פוגע בחבירו רק בדיבור, שגורם לו בזה צער ועגמת נפש גדול, ולזה אמרה תורה 'וכי יריבון אנשים', דהיינו שתי אנשים המריבים ופוגעים זה בזה בדיבורם, הרי זה נחשב כאילו 'והכה איש את רעהו', דלפעמים מחמת הפגיעה בדיבור נופל למשכב, ואפשר שלפעמים זה יותר גרוע מאשר מכה ומחבל בו בגופו.

עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל (כא, כד) פירש"י סימא עין חבירו, נותן לו דמי עינו וכו' וכן כולם, ולא נטילת אבר ממש, כמו שדרשו חז"ל בפר' החובל. ויש לדקדק דא"כ מדוע נכתב בתורה לשון עין תחת עין, ולא נכתב להדיא ענין התשלומין, כדכתיב (ויקרא כד, כא) מכה בהמה ישלמנה וכדו'.

ואפ"ל שהתורה אשר דרכיה דרכי נועם, בא ללמד אותנו אורחות חיים, דהנה האדם אשר נגרם לו נזק מחבירו וכדו', הרי מתמלא בכעס ורוצה לנקום בו כעולתו אשר עשה לו, עין תחת עין וכדו', אמנם התורה בא ללמדינו בינה, שיתבונן האדם במחשבתו תחילה, מה יתן ומה יוסיף לו בזה שיוציאו עין גם לחבירו, איזה טובה ואיזה תועלת יצמח לו מזה, שאין בזה רק תאות נקמה בבחינת גם לי וגם לך לא יהיה, ולעומת זאת ע"י התשלומין יהי' לו לפחות תועלת לעצמו בקבלת הממון, ומזה ילמד האדם דעת בכל הענינים שלא לנקום בחבירו, שלא יהיה לו בזה שום תועלת, ואין זאת רק בשביל הנקמה הבוררת בקרבו.

אם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש ושיבנו לו, כי הוא כמותה לבדה הוא שמלתו

לעורו במה ישכב והיה כי יצעק א"י ושמעתי כי חנון אני (כב, כה-כז) ולכאורה יש לדקדק איזה טובת הנאה יש לו ממשכון כזו, שצריך תמיד להחזירו בוקר וערב, וגם מהו הטעם שצריך להחזירו לו עד בא השמש דוקא.

וי"ל על דרך שאמרו חז"ל (ירושלמי א, א) שהקב"ה מקיים כל התורה כולה, והקב"ה חפץ לעורר בזה את לבבו של המלוה, שאע"פ שמצד הדין אינו צריך להחזיר להעני משכנו, שהרי העני חייב לו מעות, מ"מ השב תשיבנו לו לפני משורת הדין, ואז יעורר עליו הנהגת הקב"ה בחסד ורחמים מדה כנגד מדה, אע"פ שאינו כדאי ואינו ראוי לזה. וזהו כוונת התורה, שאם תקיים מצות התורה להשיב לו את העבוס, אז והיה כי יצעק אלי, קאי על המלוה, דכאשר יצעק ויתפלל על מחסורו, ושמעתי כי חנון אני, שהקב"ה יקיים בקשתו ויתן לו כל משאלות לבבו, כי 'חנון' אני, כי מדה כנגד מדה יזכה לחנינה לפני משורת הדין אפ"י שאינו הגון ואינו כדאי, על דרך שכתבו בתוס' (ר"ה יז, ב) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, כלומר אע"פ שבדין בא העבוס לידך כי הלוי עליו מעותיך, אעפ"כ תשיבנו לו, כי אם יצעק אלי, המדה היא כך, שאשמע צעקתו לפי שחנון אני, ואיני יכול לראות בעניו, וגם יש בלשון חנון, מתנת חנם כדאמרין (ברכות ז, א) וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון, ע"כ.

ושוחד לא תקח כי השוחד יעוור פקחים ויפלה דברי צדיקים (שמות כג, ח). ולכאורה צריך ביאור הלשון 'דברי צדיקים', שאם לוקח שוחד איך יכול להקרא צדיק.

אלא יש לפרש דקרא אזיל על האנשים המסובבים את הצדיק, שהם לפעמים יכולים להכשל בלקיחת שוחד, ועי"ז הם מסלפים את דברי הצדיקים, ואינם מעבירים לקהל דברי הצדיקים באמת, אלא בסילוף וכדו', והבן.

כל אלמנה ויתום לא תענון וגו' כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו וגו' והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים (כב, כא-כג)

ידוע קושיית הגמרא (ב"מ לה, ב) רבי אליעזר אומר ממשמע שנאמר וחרה אפי והרגתי אתכם, יודע אני שנשותיהם אלמנות ובניהם יתומים וכו'. ואולי י"ל, דהנה הקב"ה הוא אבי יתומים ודין אלמנות (תהלים סח, ו), ונוהג במידה כנגד מדה, וע"כ כיון שאתה אינך מרחם על האלמנות ויתומים שהקב"ה הוא אביהם, כמו"כ יהיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים, אלא והרגתי אתכם וגו'.